

Zadeva C-33/21

**Povzetek predloga za sprejetje predhodne odločbe v skladu s členom 98(1)
Poslovnika Sodišča**

Datum vložitve:

18. januar 2021

Predložitveno sodišče:

Corte suprema di cassazione (Italija)

Datum predložitvene odločbe:

21. december 2020

Pritožnici:

Istituto nazionale per l'assicurazione contro gli infortuni sul lavoro
(INAIL)

Istituto nazionale della previdenza sociale (INPS)

Nasprotna stranka v postopku s pritožbo:

Ryanair DAC

Predmet postopka v glavni stvari

Kasacijska pritožba zoper sodbo Corte d'appello di Brescia (višje sodišče v Brescii, Italija), s katero sta bili zavrnjeni pritožbi, ki sta ju Istituto nazionale per l'assicurazione contro gli infortuni sul lavoro (nacionalni zavod za zavarovanje v primeru nesreče pri delu; v nadaljevanju: INAIL) in Istituto nazionale della previdenza sociale (nacionalni zavod za socialno varstvo; v nadaljevanju: INPS) vložila zoper sodbo Tribunale di Bergamo (sodišče v Bergamu, Italija), s katero sta bili zavrnjeni njuni tožbi, v okviru katerih sta predlagali, naj se družbi Ryanair DAC (v nadaljevanju: Ryanair) odredi, da mora v skladu z italijansko zakonodajo zavarovati 219 zaposlenih, razporejenih na letališču Orio al Serio (Bergamo, Italija) kot [letalsko] osebje.

Predmet in pravna podlaga predloga za sprejetje prehodne odločbe

Predložitveno sodišče, Corte di cassazione (kasacijsko sodišče, Italija), mora odločiti, ali se za zaposlene letalske družbe s sedežem na Irskem, ki so razporejeni v domačo bazo v Italiji, uporablja italijanska zakonodaja s področja socialne varnosti.

Glede tega so sodišča na prejšnjih stopnjah sojenja izključila, da bi imela ta letalska družba v Italiji „podružnico“ ali „stalno predstavništvo“, zato ni bilo mogoče uporabiti pravila iz člena 14(2)(a)(i) Uredbe št. 1408/71, v skladu s katerim za letalsko osebje prevoznika velja zakonodaja države članice, na ozemlju katere je podružnica ali stalno predstavništvo.

Vendar pa se predložitveno sodišče sprašuje, ali se lahko za obravnavano zadevo uporablja naslednja določba iz člena 14(2)(a)(ii), tako da se pojem „oseba pretežno zaposlena na ozemlju države članice, kjer stalno prebiva“ razlaga na podlagi meril, ki jih je Sodišče sprejelo za pojem „v kraju, kjer delavec običajno opravlja svoje delo“ v skladu s členom 19(2)(a) Uredbe št. 44/2001.

Vprašanje za predhodno odločanje

„Ali je pojem „oseba pretežno zaposlena za ozemlju države članice, kjer stalno prebiva“ iz člena 14(2)(a)(ii) [Uredbe št. 1408/71, kot je bila spremenjena], mogoče razlagati enako kot pojem, ki je (na področju pravosodnega sodelovanja v civilnih zadevah, pristojnosti in individualnih pogodb o zaposlitvi (Uredba (ES) št. 44/2001)) v členu 19(2)(a) [zadnjenavedene uredbe] v sektorju letalstva in letalskega osebja (Uredba (EGS) št. 3922/91) opredeljen kot „kraj, kjer delavec običajno opravlja svoje delo“, kakor je navedeno v sodni praksi Sodišča Evropske unije, ki je navedena v obrazložitvi?“

Navajane določbe prava Evropske unije

Uredba Sveta (EGS) št. 1408/71 z dne 14. junija 1971 o uporabi sistemov socialne varnosti za zaposlene osebe, samozaposlene osebe in njihove družinske člane, ki se gibljejo v Skupnosti (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 5, zvezek 1, str. 35), zlasti člena 13 in 14.

Uredba Sveta (ES) št. 44/2001 z dne 22. decembra 2000 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 19, zvezek 4, str. 42), zlasti člen 19(2)(a).

Uredba Sveta (EGS) št. 3922/91 z dne 16. decembra 1991 o uskladitvi tehničnih predpisov in upravnih postopkov na področju civilnega letalstva (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 7, zvezek 1, str. 348).

Navajane nacionalne določbe

Člen 37 regio decreto-legge del 4 ottobre 1935, n. 1827 – Perfezionamento e coordinamento legislativo della previdenza sociale (kraljeva uredba-zakon št. 1827 z dne 4. oktobra 1935 – izpopolnitev in zakonodajna uskladitev socialnega varstva; Uradni list št. 251 z dne 26. oktobra 1935 – redni dodatek št. 251), ki določa, da je zavarovanje za primer invalidnosti in starosti, tuberkuloze in neprostovoljne brezposelnosti obvezno za zaposlene osebe obeh spolov in katere koli narodnosti, stare od 15 let do 65 let.

Člen 1 decreto del presidente della Repubblica del 30 giugno 1965 n. 1124 – Testo unico delle disposizioni per l'assicurazione obbligatoria contro gli infortuni sul lavoro e le malattie professionali (uredba predsednika republike št. 1124 z dne 30. junija 1964 – prečiščeno besedilo določb o obveznem zavarovanju za primer nesreče pri delu in poklicne bolezni; Uradni list št. 257 z dne 13. oktobra 1965 – redni dodatek št. 0), ki določa obveznost zavarovanja pri INAIL za primer nesreče pri delu za osebe, „zadolžene za stroje, ki jih ne poganja neposredno oseba, ki jih uporablja, tlačne naprave ter električne in toplotne naprave in stroje, ter za osebe, zaposlene v tovarnah, laboratorijih ali organiziranih okoljih za delo in storitve, kjer poteka delo na teh strojih ali napravah [...]“.

V členu 4 istega akta je pojasnjeno: „[v] zavarovanje so vključeni: 1) stalno ali začasno zaposleni, ki opravljajo fizično delo za plačilo in po navodilih, ne glede na način plačila; [...]“.

Kratka predstavitev dejanskega stanja in postopka v glavni stvari

- 1 INPS in INAIL sta na sodišču predlagala, naj se ugotovi, da mora družba Ryanair v skladu z italijansko zakonodajo zavarovati 219 zaposlenih, razporejenih na letališču Orio al Serio, kot letalsko osebje, in sicer pri INPS v obdobju od junija 2006 do februarja 2010 in pri INAIL v obdobju od 25. januarja 2008 do 25. januarja 2013.
- 2 Predlog INPS je temeljil na ugotovitvi, da so delavci opravljali svoje delo na italijanskem državnem ozemlju, in na dejstvu, da se je za obravnavano zadevo uporabljal člen 37 kraljeve uredbe-zakona št. 1827 iz leta 1935 in člen 13 Uredbe št. 1408/71.
- 3 Tudi INAIL je ugotovil, da so bili ti zaposleni razporejeni v operativno bazo, imenovano *crew room*, ki je imela stalna delovna mesta z osebnimi računalniki, tiskalniki, telefoni in pisarniški regali, na katerih je bila pospravljena službena komunikacija, ter telefaksi, zato je sklepal, da morajo biti ti delavci zavarovani pri INAIL v smislu členov 1 in 4 uredbe predsednika republike št. 1124 iz leta 1965 ter člena 37 kraljeve uredbe-zakona št. 1827 iz leta 1935.
- 4 Tribunale di Bergamo (sodišče v Bergamu) in Corte d'appello di Brescia (pritožbeno sodišče v Brescii) sta menila, da sta predloga INPS in INAIL

neutemeljena. Zlasti Corte d'appello di Brescia (višje sodišče v Brescii) je potem, ko je menilo, da ni dokazano, da ima vseh 219 delavcev potrdila E101, ki jih je izdala družba Ryanair, navedlo zakon o socialni varnosti, ki se uporablja na podlagi Uredbe št. 1408/71, in ugotovilo, da so bili vsi obravnavani delavci zaposleni na podlagi irske pogodbe o zaposlitvi, ki se izvršuje po navodilih, prejetih iz Irske, in da so ti delavci opravljali delo 45 minut na dan na italijanskem ozemlju, ostali del dneva pa na irskih letalih; menilo je tudi, da družba Ryanair na italijanskem ozemlju nima „podružnice“ ali „stalnega predstavništva“, ki ga pravo Unije zahteva za določitev obveznosti zavarovanja v Italiji.

- 5 Corte d'appello di Brescia (višje sodišče v Brescii) je tudi menilo, da se *ratione temporis* ne uporablja dodatna navezna okoliščina, in sicer prisotnost „operativne baze“ družbe Ryanair v smislu priloge III k Uredbi št. 3922/91 v kraju Orio al Serio; predmet te uredbe je bila namreč uskladitev tehničnih predpisov in upravnih postopkov na področju civilnega letalstva, zgoraj navedena okoliščina pa je bila razširjena na področje socialne varnosti šele maja 2010 po začetku veljavnosti Uredbe št. 883/2004, kakor je bila spremenjena z Uredbo št. 465/2012.
- 6 Corte d'appello di Brescia (višje sodišče v Brescii) je v zvezi s predlogom INAIL izjavilo, da za obdobje po aprilu 2010 morebitna uporaba merila „operativne baze“ ni mogoča, ker ni nobenih okoliščin, s katerimi bi dejansko lahko dokazali, da je to merilo upoštevno.
- 7 INPS in INAIL sta zoper sodbo Corte d'appello di Brescia (višje sodišče v Brescii) pri Corte di cassazione (kasacijsko sodišče) vložila pritožbo.

Kratka obrazložitev predloga za sprejetje predhodne odločbe

- 8 Dejansko stanje, ki je predmet postopka v glavni stvari, je na nacionalni ravni urejeno s členom 37 kraljeve uredbe-zakona št. 1827 iz leta 1935 ter s členoma 1 in 4 uredbe predsednika republike št. 1124 iz leta 1965 in spada na področje uporabe prava Unije, ker zadeva določitev zakonodaje o socialni varnosti, ki se uporablja za zaposlene v družbah s sedežem na Irskem, ki so člani posadke tudi na mednarodnih letih z domačo bazo na letališču Orio al Serio.
- 9 Postopek v glavni stvari se nanaša zlasti na razlago členov 13 in 14 Uredbe št. 1408/71, ki je ob sprejetju Uredbe št. 987/2009 dne 16. septembra 2009 veljala do (1. maja 2010) začetka veljavnosti Uredbe št. 883/2004 o koordinaciji sistemov socialne varnosti držav članic Evropske unije.
- 10 Corte d'appello di Brescia (višje sodišče v Brescii) je izključilo, da bi v obravnavani zadevi obstajala navezna okoliščina iz člena 14(2)(a)(i) Uredbe št. 1408/71, po katerem za letalsko osebje letalske družbe, ki opravlja mednarodne lete, če ima omenjeno podjetje podružnico ali stalno predstavništvo na ozemlju države članice, ki ni država, v kateri ima statutarni sedež ali poslovno enoto, za osebo, zaposleno v tej podružnici ali stalnem predstavništvu, velja zakonodaja države članice, na ozemlju katere je podružnica ali stalno predstavništvo. Kot je

namreč Sodišče opozorilo v sodbi z dne 2. aprila 2020, C-370/17 in C-37/18 (ECLI:EU:C:2020:260), morata biti za uporabo te določbe izpolnjena dva kumulativna pogoja, in sicer, prvič, da ima zadevna letalska družba podružnico ali stalno predstavništvo v drugi državi članici od tiste, v kateri je sedež te družbe, in drugič, da je zadevna oseba zaposlena pri tem subjektu.

- 11 Preučiti pa je treba tudi možnost vključitve zadeve iz postopka v glavni stvari v okvir določbe iz člena 14(2)(a)(ii), ki določa: „Kadar je oseba pretežno zaposlena za ozemlju države članice, kjer stalno prebiva, zanjo velja zakonodaja te države, tudi če podjetje, ki jo zaposluje, nima statutarnega sedeža ali poslovne enote ali podružnice ali stalnega predstavništva na tem ozemlju“.
- 12 Med postopki v glavni stvari je bilo namreč ugotovljeno: 1) na letališču Orio al Serio je „operativna baza“ letalske družbe, ki upravlja in organizira delo zaposlenih; 2) ta baza ima računalnike, telefone, telefakse in pisarniške regale za hrambo dokumentacije v zvezi z zaposlenimi in leti; 3) prostore uporabljajo vsi zaposleni družbe Ryanair za pripravljalne dejavnosti in dejavnosti, ki sledijo vsaki izmeni; 4) v tej bazi morajo delo opravljati zaposleni, ki začasno ne letijo; 5) na tem kraju imajo zaposleni svojo referenčno točko v osebi tako imenovanega nadzornika („*supervisor*“), ki usklajuje posadke; 6) nadzornik nadzoruje zaposlene in jih po potrebi pokliče na dom, ki se lahko nahaja največ eno uro od letališča.
- 13 Glede na ta dejstva je treba ugotoviti, kako je treba razlagati pojem „oseba pretežno zaposlena za ozemlju države članice, kjer stalno prebiva“, ob upoštevanju, da gre, kakor je pojasnjeno v členu 14(2)(a) Uredbe št. 1408/71 „za oseb[o], ki je zaposlena kot član potujočega ali letalskega osebja v podjetju, ki za najem ali plačilo ali na lasten račun opravlja storitve mednarodnega prevoza potnikov ali blaga po železnici, cesti, zraku [...]“.
- 14 Besedilo določbe zahteva, da se ugotovi, da je oseba pretežno zaposlena na ozemlju določene države članice; v ta namen ni smiselno upoštevati nacionalnosti letala, na katerem dela letalsko osebje, in šteti to letalo za nacionalno ozemlje države, v kateri je registrirano, tako da bi se kraj, kjer oseba pretežno dela, ujemal z nacionalnostjo letala.
- 15 Taka razlaga ni videti pravilna, ker gre za letalsko osebje, ki že po definiciji dela pretežno na letalih; poleg tega je določba iz člena 14(2)(a)(ii) izražena kot izjema od merila kraja, v katerem ima sedež delodajalec. Kraj, kjer oseba pretežno dela, bi se lahko upravičeno razlagal kot kraj, kjer opravi večino svoje dejavnosti, ki se razume kot kraj, v katerem, ali iz katerega, delavec dejansko opravlja najpomembnejši del svojih obveznosti do delodajalca, vendar brez tistega dela, ki se opravlja na krovu letala, sicer bi ta kraj ustrezal temu, ki je določen v členu 14(2)(a), od katerega pa zgoraj navedena določba pomeni odstopanje (kot nedvoumno izhaja iz izraza „z naslednjimi omejitvami“).

- 16 Videti je, da je namen določbe, glede določitve zakona o socialni varnosti, ki se uporablja, da nad navezno okoliščino, ki se nanaša na kraj, kjer ima sedež delodajalec, prevlada kraj, kjer se dejansko opravljajo bistveni vidiki dela, taka rešitev pa zagotavlja učinkovitejši nadzor s strani subjektov, ki zagotavljajo spoštovanje ukrepov socialne varnosti in njihovo veljavnost v celoti, zadevne osebe pa lahko bolje izkoristijo storitve socialne varnosti.
- 17 Ta namen se lahko doseže z razlago pojma „oseba pretežno zaposlena na ozemlju države članice, kjer stalno prebiva“ na podlagi istih meril, kot so tista, s katerimi je Sodišče v sektorju letalstva in letalskega osebja razložilo pojem „v kraju, kjer delavec običajno opravlja svoje delo“ v skladu s členom 19(2)(a) Uredbe št. 44/2001.
- 18 Glede tega je treba spomniti, da je Sodišče v točki 57 sodbe z dne 14. septembra 2017, Sandra Nogueira in drugi (C-168/16 in C-169/16, ECLI:EU:C:2017:688), –v zvezi s pojmom „v kraju, kjer delavec običajno opravlja svoje delo“, v skladu s členom 19(2)(a) Uredbe št. 44/2001, ugotovilo, da je treba merilo države članice, v kateri delavec običajno opravlja svoje delo, razlagati široko (glej po analogiji sodbo z dne 12. septembra 2013, Schlecker, C-64/12, EU:C:2013:551, točka 31 in navedena sodna praksa).
- 19 V tem izreku, ki se prav tako nanaša na delavce, zaposlene kot letalsko osebje v letalski družbi, je Sodišče navedlo, da mora sodišče države članice „[...] kadar ne more brez dvoma določiti „kraja, kjer delavec običajno opravlja svoje delo“, določiti „kraj, iz katerega“ je ta delavec opravljal bistveni del svojih obveznosti do delodajalca, in sicer tako, da poišče in oceni vrsto indicev, kar omogoča upoštevanje vseh elementov, ki so značilni za dejavnost zaposlenega, hkrati pa se prepereči, da bi se pojem, kakršen je „kraj, v katerem ali iz katerega delavec običajno opravlja svoje delo“, instrumentaliziral ali da bi prispeval k uresničitvi strategij za izogibanje obveznosti (glej po analogiji sodbo z dne 27. oktobra 2016, D’Oultremont in drugi, C-290/15, EU:C:2016:816, točka 48 in navedena sodna praksa).
- 20 Poleg tega je Sodišče glede na posebnosti delovnih razmerij v sektorju prevoza v sodbah z dne 15. marca 2011, Koelzsch (C-29/10, EU:C:2011:151, točka 49), in z dne 15. decembra 2011, Voogsgaerd (C-384/10, EU:C:2011:842, točke od 38 do 41), navedlo številne indice, ki jih lahko upoštevajo nacionalna sodišča; in sicer ugotoviti, v kateri državi članici je kraj, iz katerega delavec opravlja prevozne storitve, kraj, kamor se vrača po opravljenih storitvah, kjer prejema navodila za njihovo opravljanje in si organizira delo, ter kraj, v katerem so delovna sredstva, in kraj, kjer so parkirana letala, na katerih običajno opravlja svoje delo.
- 21 Predložitveno sodišče je ob upoštevanju zgoraj navedenih ugotovitev prekinilo postopek in Sodišču Evropske unije predložilo zgoraj navedeno vprašanje za predhodno odločanje.